

საქართვები კატალონიის: რას გვასწავლის იგი?

გიორგი ინალიშვილი საერთაშორისო ურთიერთობის სპეციალისტი

აბსტრაქტი

ცივი ომის დასრულების შემდეგ ევროპაში ერთა თვითგამორკვევის იდეამ პოპულარობა კვლავ შეიძინა. დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში ლიბერალური დემოკრატიის განმტკიცებასთან ერთად, სეპარატისტული, გამოყოფის მომხრე ძალების გაძლიერებაც თვალსაჩინო გახდა.

ბოლო წლები მსოფლიოს ყურადღებას აქცენებენ კენამიპრობილი, სადაც კატალონია დამოუკიდებლობის მოპოვებას ცდილობს. 2017 წლის 1 ოქტომბრის არაკანონიერ რეფერენდუმში მონაწილეობა ამომრჩეველთა 43% მიიღო, რომლის 92%-მა კატალონიის დამოუკიდებლობას დაუჭირა მხარი. კატალონიის ავტონომიური პარლამენტის მმართველი კოალიციის მიერ კატალონიის დამოუკიდებლობის გამოცხადებისთვის საჭირო პროცესების დაწყების საპასუხოდ, ესპანეთის სენატმა მხარი დაუჭირა ესპანეთის კონსტიტუციის 155-ე მუხლის ამოქმედებას, რომლის საფუძველზეც ესპანეთის პრემიერ მინისტრმა გაათავისუფლა თანამდებობიდან კატალონიის პრეზიდენტი, მთავრობა, დაითხოვა კატალონიის ავტონომიური პარლამენტი და ვადამდელი არჩევნები დანიშნა.

მოცემული სტატიის მიზანია დადგინდეს რა ისტორიულმა, კულტურულმა თუ სხვა ფაქტორებმა შეუწყო ხელი პროცესების ამგვარ განვითარებას. პერიოდების მიხედვით განსხვავებული იყო ის მეთოდები და საშუალებები, რამაც, საბოლოო ჯამში, სეპარატიზმი წაახალისა. თავიდან კატალონიელები ავტონომიური უფლებების აღდგენას ითხოვდნენ. ესპანეთის პირველ რესპუბლიკას (1873-74) 2 კატალონიელი პოლიტიკოსი უძღვებოდა და მათგან გაჟღერდა კონფედერაციის შექმნის საკითხი. მეორე რესპუბლიკის არსებობის ბოლო წლებში, ესპანეთის სამოქალაქო ომის დროს ქვეყნის რესპუბლიკური ცენტრი ბარსელონა იყო - კატალონიის პრეზიდენტი ლუის კომპანსი აქტიურად იბრძოდა ნაციონალისტების წინააღმდეგ რესპუბლიკური ესპანეთის დასაცავად. ფრანკოს დიქტატურის შემდგომ, 23 წლის განმავლობაში კატალონიის ავტონომიური ოლქის პრეზიდენტი უორდი პუჟოლი ნაციონალისტურ პოლიტიკას ახორციელებდა. 2010 წლიდან მეთოდები შეიცვალა - 2017 წლის 1 ოქტომბერს ჩატარებული არაკანონიერი რეფერენდუმი, შემდგომ კატალონიის პარლამენტის მიერ დამოუკიდებლობის გამოცხადება ყველაზე უკიდურესი ნაბიჯი იყო, რაც სეპარატისტულმა ძალებმა გადადგეს.

სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, კატალონია, ესპანეთის რეგიონებს შორის ერთ-ერთი ყველაზე განვითარებული, მდიდარი და მოწინავე მხარეა. სეპარატისტული მოძრაობების ერთ-ერთ მთავარ ლოზუნგად იქცა ფრაზა „ესპანეთი ჩვენ გვძარცვავს“ - ამით ხაზს უსვამენ იმას, რომ ესპანეთის ცენტრალური მთავრობა უფრო მეტ ფინანსებს იღებს კატალონიისგან, ვიდრე უბრუნებს, სხვაობას კი ნაკლებად განვითარებული რეგიონებისკენ მიმართავს. ასეთი ბრალდებების მთავარი გამომოვანებლები ხშირად კატალონიის მაღალი თანამდებობების მქონე პირები და მძლავრი სამოქალაქო ორგანიზაციების ლიდერები არიან. ერთიანობაში ეს ადამიანები ელიტას ქმნიან, რომლებიც წლების განმავლობაში ეფექტიანად ახდენენ მომხრეთა მობილიზაციას, რათა სასურველი გზავნილები მიანოდონ როგორც ესპანეთის ცენტრალურ მთავრობას, ისე საერთაშორისო საზოგადოებას.

საკვანძო სიტყვები: კატალონიური სეპარატიზმი, საერთაშორისო ურთიერთობები, ესპანეთის პოლიტიკა, დამოუკიდებლობა, ავტონომია

Separatism in Catalonia: What does it teach us?

Giorgi Inalishvili
International Relations Specialist

Abstract

After the end of the Cold War, the idea of self-determination of nations in Europe re-gained popularity. With the strengthening of liberal democracy in Western European countries, the strengthening of separatist, secessionist forces has also become apparent.

In the recent years, the world's attention has focused on Spain, where Catalonia is trying to gain independence. 43% of voters took part in the illegal referendum on October 1, 2017, 92% of which supported the independence of Catalonia. In response to the start of separatist process, Spanish Senate supported the enactment of Article 155 of the Spanish Constitution, on the basis of which Spanish Prime Minister ousted the President of Catalonia, the Government, dissolved the Autonomous Parliament of Catalonia and called early elections.

The purpose of this article is to determine what historical, cultural or other factors contributed to the development of such processes. The methods and means that ultimately encouraged separatism varied from period to period. At first the Catalans demanded the restoration of autonomous rights. The First Spanish Republic (1873-74) was led by 2 Catalan politicians and the issue of creating a confederation was raised from them. In the last years of the Second Republic, during the Spanish Civil War, the country's republican center was Barcelona - the President of Catalonia, Luis Companys, actively fought against the Nationalists to defend Republican Spain. For 23 years after the Franco dictatorship, the President of the Autonomous Community of Catalonia, Jordi Pujol, pursued a nationalist policy. Methods have changed since 2010 - the illegal referendum held on 1 October 2017, followed by the declaration of independence by the Catalan Parliament. This was the most extreme step taken by the separatist forces.

According to statistics, Catalonia is the one of the most developed, richest and advanced region of Spain. One of the main slogans of the separatist movements has been the phrase "Spain robs us" - emphasizing that the Spanish central government receives more funding from Catalonia than returns it, and the difference is directed to less developed regions. The main voices of such accusations are often high-ranking Catalan officials and leaders of powerful civil society organizations. Together, these people form an elite that has been effectively mobilizing supporters over the years to deliver the desired messages to both the Spanish central government and the international community.

Key words: Catalan separatism, international relations, Spanish politics, independence, autonomy

შენახვა

2020 წელს ახალი კორონავირუსის გავრცელებამ და მის გამო დაწესებულმა შეზღუდვებმა მთელი მსოფლიო გააჩერა. კარანტინის პირობებში ხანგრძლივი პოლიტიკური პროცესები, მათ შორის სეპარატისტული მოძრაობებიც შეფერხდა. ბოლო წლების ყველაზე განხილვად სეპარატისტულ პროცესად ესპანეთში, კატალონიაში მიმდინარე პროცესები წარმოადგენდა. ესპანეთიდან გამოყოფისკენ მიმართული მოძრაობა დიდი ხნის წინ დაიწყო და მრავალი მიზეზით იყო განპირობებული.

საქართველოსთვის სეპარატიზმი და მისგან მომდინარე პრობლემები უცხო არ არის. აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონების სეპარატისტული მოსწრაფებების უკან, გარდა საქართველოს ცენტრალური მთავრობის მიერ დაშვებული შეცდომებისა, უცხო სახელმწიფო-რუსეთი დგას. 2008 წლის შემდეგ, რუსეთმა საქართველოს ორივე რეგიონის დამოუკიდებლობა აღიარა და ოკუპაცია ოფიციალურად გაფორმდა. თუ საქართველოს შემთხვევაში აშკარაა უცხოური (ამ შემთხვევაში რუსეთის) ჩარევა, ესპანეთის კატალონიის შემთხვევაში გარე ძალების ზემოქმედება მინიმალურია. მიუხედავად ამ განსხვავებებისა, საინტერესოა, რა მიზეზებმა განაპირობა კატალონიური სეპარატიზმის აღმასვლა და მისი გარკვეული წარმატება.

კვლევის მეთოდოლოგია ძირითადად დაფუძნებულია თვისებრივ კვლევაზე, რაც მოიცავს სხვადასხვა სამეცნიერო, ანალიტიკური სტატიის ანალიზსა და დასკვნების გამოტანას. აღნიშნული ნაშრომი მოიცავს რაოდენობრივ კვლევასაც, რაც ძირითადად გულისხმობს სხვადასხვა სოციოლოგიური გამოკითხვების, ეკონომიკური მონაცემების შემცველი გრაფიკებისა და ცხრილების ანალიზს.

იპერიიდან დიქტატურამდე

მე-17 საუკუნეში ესპანეთის იმპერია მნიშვნელოვან ტერიტორიებს ფლობდა როგორც ევროპაში, ისე მის ფარგლებს გარეთ. გამუდმებული ომებისგან დასუსტებულ ესპანეთის სახელმწიფოს, მმართველი მეფის - კარლოს II ჰაბსბურგის უმემკვიდრეობა დაემატა. ევროპის დიდი სახელმწიფოები განსაკუთრებული ინტერესებით აკვირდებოდნენ სამეფო ტახტის მემკვიდრის დასახელებას: ინგლისი, როგორც საზღვაო ზესახელმწიფო, შემოთვალისწინებდა იყო მისი საუკუნოვანი მეტოქის, საფრანგეთის გაძლიერებით, რომელსაც კონტინენტურ ევროპაში ჰაბსბურგების ავსტრიის ჰეგემონიის ჩანაცვლება სურდა. ავსტრიის იმპერიას, ისევე როგორც ინგლისს, არ სურდა საფრანგეთის გაძლიერება, რადგან ეს კონტინენტზე ძალთა ბალანსს შეცვლიდა, შესაბამისად, ესპანეთისა და საფრანგეთის დინასტიათა შესაძლო კავშირს ყველანაირად შეუშლიდნენ ხელს.

ესპანეთის იმპერიის შიგნით მდგომარეობა მეტად რთული იყო. მიუხედავად იმისა, რომ კასტილიისა და არაგონის სამეფოები მონარქთა საქორწინო კავშირით ჯერ კიდევ XV საუკუნეში გაერთიანდა, თითოეულ მათგანს განსხვავებული მმართველობის სისტემა და დამოუკიდებელი ინსტიტუციები გააჩნდა. კასტილიის სამეფოს ცენტრალიზებული მართვის სისტემა ჰქონდა, სადაც მთავარი კანონმდებელი ინსტიტუცია თავად მეფე იყო. არაგონის სამეფო რამდენიმე ტერიტორიულ ერთეულად იყოფოდა: საკუთრივ არაგონი, კატალონიური საგრაფოები, ვალენსია და მაიორკა. თითოეულ ტერიტორიას საკუთარი წარმომადგენლობითი ორგანო ჰქონდა, რომელნიც კანონმდებლობითი ორგანოები იყვნენ, განსაზღვრავდნენ გადასახადებს და რაც ყველაზე მთავარია, ავტონომიურობდნენ არაგონის ერთიანი მეფის მმართველობას. ასეთი ტიპის ტერიტორიული მოწყობა საფუძველს გვაძლევს ვთქვათ, რომ რეგიონები დიდი ავტონომიური უფლებებით სარგებლობდნენ.

XVII საუკუნის ბოლოს ესპანეთის მოქმედმა მეფემ კარლოს II-მ თავის ანდერძში მემკვიდრედ საფრანგეთის მეფის, ლუი XIV-ის შვილიშვილი ფელიპე ანჟუელი (ბურბონი) დაასახელა, რომელიც 1700 წლის ნოემბერში ესპანეთის იმპერიის მეფედ ეკურთხა და ოფიციალური წოდება - ფელიპე V ბურბონი მიიღო.

არაგონის სამეფოში ფიქრობდნენ, რომ ფრანგული ბურბონთა დინასტიის წარმომადგენლის გამეფება ესპანეთის ტახტზე მმართველობის იმ სისტემის დამკვიდრებას გამოიწვევდა, რაც საფრანგეთში იყო. მართლაც, XVII საუკუნის საფრანგეთი მძლავრი ცენტრალიზებული სახელმწიფო იყო, რომლის რეგიონები ცენტრიდან იმართებოდა და ავტონომიური უფლებები არ გააჩნდათ. არაგონის სამეფოში შემავალ რეგიონებს კი ფართო ავტონომიური უფლებები და ინსტიტუციები ჰქონდათ, რომელთა დაკარგვა მმართველ ელიტას არ სურდა. ავსტრიის იმპერიამ ფელიპე V არ სცნო ესპანეთის მეფედ და განიზრახა ჰაბსბურგი ერცჰერცოგი კარლოსი დაესვა ესპანურ ტახტზე, რომელიც მალევე ჩავიდა ბარსელონაში და არაგონელებს (მათ შორის კატალონიელებს) ფართო ავტონომიური უფლებებისა და ინსტიტუციების შენარჩუნებას დაჰპირდა. საბოლოო ჯამში, საპირისპირო ბანაკში აღმოჩნდნენ ფელიპე V ბურბონი, რომელსაც მთელი კასტილია უჭერდა მხარს და კარლოს ჰაბსბურგი, რომელსაც არაგონელებმა დაუჭირეს მხარი. აღნიშნული დაპირისპირება მალევე

გადაიზარდა რამდენიმე წლიან ომში. 1714 წლის 11 სექტემბერს ფელიპე V ბურბონმა, ხანგრძლივი ბრძოლების შემდეგ, დაიკავა ქალაქი ბარსელონა და პირინეის ნახევარკუნძულზე საკუთარი კონტროლი სრულად დაამყარა.

ფელიპე V-ს არ დავინწყებია ის, რომ ესპანური ტახტის მემკვიდრეობისთვის ომში არაგონელებმა მისი საპირისპირო პოზიცია დაიჭირეს. 1707-1716 წლებში მან „Nueva Planta“-ს¹ ბრძანებები გამოსცა, რომლის მიხედვითაც არაგონის სამეფოში, მათ შორის კატალონიურ საგრაფოებში ყველა ავტონომიური ინსტიტუცია გაუქმდა და ოფიციალური, ადმინისტრაციული საქმისწარმოების ენად მხოლოდ კასტილიური (castellano) გამოცხადდა.

რესპუბლიკანიზმი და კატალონიური ელიტა

XIX საუკუნის პირველ ნახევარში იწყება ესპანეთის ეკონომიკის გაძლიერება. აგრარული ყაიღის სახელმწიფო ინდუსტრიალიზაციის ახალ ეტაპზე გადადიოდა, რასაც 1840-50-იან წლებში რკინიგზის გაყვანამაც შეუწყო ხელი. ტრანსპორტირების სწრაფი საშუალების გაჩენამ ერთიანი ბაზრის ჩამოყალიბება უზრუნველყო, რაც სხვადასხვა ტიპის ხარჯების შემცირებასა და წარმოების კიდევ უფრო მეტ წახალისებას ემსახურებოდა. საყურადღებოა, რომ ყველაზე დაჩქარებული ტემპებით ინდუსტრიალიზაცია ბასკეთსა და კატალონიაში მიმდინარეობდა.

კატალონიის სწრაფმა ინდუსტრიალიზაციამ სრულიად ახალი სოციალური ფენის - ბურჟუაზიის ჩამოყალიბებას ჩაუყარა საფუძველი. ამასთან, ბარსელონაში ყალიბდება პოლიტიკოსთა და მოაზროვნეთა ახალი თაობა, რომლებიც ესპანურ პოლიტიკაში აქტიურ მონაწილეობას იღებდა.

1873 წელს ესპანეთის პირველი რესპუბლიკის პირველი პრეზიდენტი კატალონიელი ესტანისლაო ფიგერას ი მორაგასი² გახდა. მალევე იგი ასევე კატალონიელმა, ბარსელონელმა ფრანსისკო პი ი მარგალმა³ შეცვალა, რომელმაც ესპანეთის კონსტიტუციის რეფორმა გადაწყვიტა. პროექტის მიხედვით ესპანეთი ხდებოდა 17 „სახელმწიფოსგან“ (ფართო ავტონომიური უფლებების მქონე ერთეული) შემდგარი კონფედერაციული რესპუბლიკა. რეფორმის განხორციელება ვერ მოხერხდა, რასაც საბოლოოდ, პირველი რესპუბლიკის დასასრული და ბურბონთა დინასტიის აღდგენა მოჰყვა.

მიუხედავად იმისა, რომ პირველი რესპუბლიკის არსებობა დიდხანს არ გაგრძელდებულა, კატალონიელთა სურვილი, საკუთარი რეგიონი დამოუკიდებლად ემართათ, კიდევ ერთხელ დაფიქსირდა. კატალონიური ნაციონალიზმის აღმასვლის პარალელურად, კატალონიელთა ეკონომიკური ელიტა ცენტრალურ ხელისუფლებასთან ეფექტიანად თანამშრომლობდა, რაც საკუთრივ რეგიონის მრეწველობისთვის მომგებიანი იყო.

ურთიერთსასარგებლო თანამშრომლობას წერტილი დაესვა 1898 წელს, როცა ესპანეთის იმპერიამ ბოლო კოლონიები დაკარგა. კატალონიური ეკონომიკური ელიტა პროდუქციის კოლონიებში ექსპორტიდან დიდ სარგებელს იღებდნენ. ტერიტორიების დაკარგვის შემდგომ, სიცარიელის შევსება კატალონიის პროფესიონალურმა საშუალო კლასმა დაიწყო, რომელთა მთავარი მიზანი ავტონომიის აღდგენა იყო.

1931 წლის ბოლოს ესპანეთის მეორე რესპუბლიკაში ახალი კონსტიტუცია მიიღეს, სადაც პირველად იქნა დაშვებული ავტონომიური რეგიონის წარმოქმნის იდეა, რასაც მომდევნო წელს კატალონიის მიერ ავტონომიური სტატუსის შექმნა და დამტკიცება მოჰყვა.

კატალონიის ავტონომიური სტატუსის, ისევე როგორც ესპანეთის მეორე რესპუბლიკის არსებობა, დიდხანს არ გაგრძელდებულა. 1936 წელს ესპანეთში რესპუბლიკელებსა და ნაციონალისტებს შორის სამოქალაქო ომი დაიწყო. ქვეყნის რესპუბლიკური ცენტრი ბარსელონა გახდა. 1939 წელს სამოქალაქო ომში ნაციონალისტებმა გაიმარჯვეს გენერალ ფრანსისკო ფრანკოს მეთაურობით. ფრანკოს დიქტატურა მის გარდაცვალებამდე, 1975 წლამდე გაგრძელდა. მისი მიზანი იყო ერთიანი, უნიტარული ესპანური სახელმწიფოს შექმნა, სადაც არ იარსებებდა ავტონომიური რეგიონები. იგი უგულვებელყოფდა ცალკეული რეგიონების, მათ შორის კატალონიისა და ბასკეთის კულტურულ და ისტორიულ თავისებურებებს - ადგილობრივი ენები, კატალონიური და ბასკური აკრძალულ იქნა ადმინისტრაციულ და სამოქალაქო წარმოებაში.

კატალონია დემოკრატიულ ესპანეთში

ფრანკოს დიქტატურის დასრულებას მოჰყვა ესპანეთის დემოკრატიული გარდაქმნა. 1978 წელს მიღებულ იქნა კონსტიტუცია,⁴ რომლის მიხედვითაც ესპანეთი წარმოადგენს ავტონომიური რეგიონებისგან

1 Gobierno de España, Ministerio de Cultura y Deporte, “Decreto de Nueva Planta”, <https://www.mecd.gob.es/archivos-aca/actividades/documentos-para-la-historia-de-europa/nueva-planta.html>

2 La enciclopedia biográfica en línea, “Estanislao Figueras y Moragas”, <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/f/figueras.htm>

3 La enciclopedia biográfica en línea, “Francesc Pi i Margall”, <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/p/pi.htm>

4 Boletín oficial del Estado, “Constitución Española”, <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>

შემდგარ სახელმწიფოს. ავტონომიების შექმნა მიმართულია, მათ შორის, ისეთი რეგიონების მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად, სადაც სეპარატისტული გრძნობები ძლიერია (კატალონია და ბასკეთი), თუმცა ამავე დროს უზრუნველყოფს ესპანური სახელმწიფოს ერთიანობას. ამავე კონსტიტუციის მიხედვით, თითოეულ ავტონომიურ რეგიონს, მათ შორის კატალონიას, ავტონომიური სტატუტი გააჩნია, უზრუნველყოფს სამართლებრივ საფუძველს ადგილობრივი, რეგიონული სამთავრობო სტრუქტურების ჩამოყალიბებას.

ჟორდი პუჟოლის ერა

ესპანეთში დემოკრატიის დამყარების შემდეგ, კატალონიაში რეგიონული არჩევნები 1980 წელს გაიმართა. არჩევნებში დიდი უპირატესობით გამარჯვებულმა ჟორდი პუჟოლმა კატალონიის მთავრობის პრეზიდენტის თანამდებობა 2003 წლამდე, 23 წლით შეინარჩუნა.

პუჟოლისა და მისი კოალიციის იდეოლოგია კატალონიურ ნაციონალიზმს ეყრდნობოდა, თუმცა საჯაროდ, სეპარატისტული განწყობები არ გამოუვლენია. საკუთარი მიზნების მისაღწევად და კატალონიური თვითშეგნების გამოსაღვიძებლად პუჟოლმა ორი ძირითადი ბერკეტის - ეკონომიკური სიმდიდრისა და ენის გამოყენება დაიწყო.

პუჟოლის მმართველობა დაემთხვა 1986 წელს, ესპანეთის ევროპის ეკონომიკურ კავშირში (დღევანდელი ევროკავშირი) გაერთიანების პერიოდს. აღნიშნულ მოვლენას როგორც პოლიტიკური, ისე ეკონომიკური მნიშვნელობა ჰქონდა - ესპანეთმა თავი დააღწია საერთაშორისო იზოლაციას და თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე პროცესების მონაწილე გახდა. ევროკავშირის ეკონომიკური ბაზრის გახსნა დადებითად აისახა ქვეყნის ისე რეგიონების განვითარებაზე. ესპანეთის მთლიან შიდა პროდუქტში კატალონიის წილი 1988 წლის შემდეგ 18%-ს არ ჩამოსცდენია.⁵

ეკონომიკური მიმართულების გარდა, ჟორდი პუჟოლმა რეგიონული ენის მიმართ სერიოზული რეფორმები განახორციელა. შედეგი შთამბეჭდავი აღმოჩნდა - 1991 წელს კატალონიის მოსახლეობის 68.3% შეეძლო კატალონიურად საუბარი, 2003 წელს კი - 81,6%-ს.⁶

ჟორდი პუჟოლის ნაციონალისტური და პროკატალონიური პოლიტიკის შედეგები მისი მმართველობის დასასრულს აშკარა გახდა. ბარსელონას ავტონომიური უნივერსიტეტის ბაზაზე დაარსებული „სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ინსტიტუტის“ 1991 წლის კვლევის მონაცემებით, გამოკითხულთა მხოლოდ 34% უჭერს მხარს კატალონიის დამოუკიდებლობას, 50% კი არა.⁷ საინტერესოა ჟორდი პუჟოლის მმართველობის ბოლო, 2003 წლის მონაცემები.⁸ გამოკითხვების წარმოების ისტორიაში, კატალონიის დამოუკიდებლობის მსურველი კატალონიელების რიცხვი პირველად გაუტოლდა საპირისპირო აზრის მქონეთა რიცხვს - 43%-43%.

პუჟოლის გეგმავიერება და სეპარატიზმის ახალი ტალღა

კატალონიური სეპარატიზმის ახალი ტალღა 2010 წელს დაიწყო, როცა ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ 2006 წელს დამტკიცებული სტატუტის რამდენიმე მუხლი არაკონსტიტუციურად სცნო, მათ შორის კატალონიის, როგორც „ერის“ ჩანაწერი პრეამბულაში და კატალონიური ენის, როგორც უპირატესი ენის სტატუსი. აღნიშნული გადაწყვეტილება და 2008 წელს დაწყებული ფინანსური და ეკონომიკური კრიზისი ესპანეთში სათავისოდ ვარგად გამოიყენეს სეპარატისტულმა ძალებმა. ყველაზე გახმაურებული მოვლენა იყო 2014 წლის 9 ნოემბერს გამართული ე.წ. საკონსულტაციო რეფერენდუმი კატალონიის დამოუკიდებლობის შესახებ, რომელიც ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად სცნო. მასში მონაწილეობა 2 305290 ადამიანმა მიიღო, რომლის 80,76%-მა კატალონიის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნას დაუჭირა მხარი.

2015 წლის რიგგარეშე რეგიონულ არჩევნებში სეპარატისტულმა პარტიებმა პირველად საპარლამენტო უმრავლესობა მოიპოვეს და პრეზიდენტად კარლეს პუჩდემონი დაამტკიცეს.⁹ მიუხედავად ესპანეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ არალეგალურად ცნობისა, პუჩდემონმა 2017 წლის 1 ოქტომბერს დამოუკიდებლობის შესახებ რეფერენდუმი მაინც ჩაატარა. მასში მონაწილეობა ამომრჩეველთა 43% მიიღო, რომლის 92%-მა კატალონიის დამოუკიდებლობას დაუჭირა მხარი. ხმის მიცემამ დაძაბულ ვითარებაში ჩაიარა - ცენტრალური მთავრობის მიერ ჯერ კიდევ ოქტომბრამდე კატალონიაში მივლენილი პოლიციელები უკანონო

5 Borsa de Barcelona, "Cataluña y España en cifras", <http://www.borsabcn.es/asp/Comun/verPDF.aspx?fich=j%2b4IzflMVPwq8g8qR-RlmaqkdhPOBYRkBM6iFUkjwB4FsaeFr8oANsmOrgaJmE8qU>

6 Institut d'Estadística de Catalunya, "Enquesta d'usos lingüístics de la població, 2013", გვერდი 28, <http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/catalog/pdfdocs/eulp2013.pdf>

7 ICPS, "Sondeig d'Opinió, 1991", გვერდი 84, <https://www.icps.cat/archivos/sondeigs/SC1991.pdf?noga=1>

8 ICPS, "Sondeig d'Opinió, 2003", გვერდი 100, <https://www.icps.cat/archivos/sondeigs/sc2003.pdf?noga=1>

9 La Vanguardia, "Carles Puigdemont, investido 130o presidente de la Generalitat con el apoyo de la CUP", <https://www.lavanguardia.com/politica/20160110/301314156969/carles-puigdemont-presidente-cataluna.html>

პროცესის აღკვეთას ცდილობდნენ, რასაც სისხლიანი შეტაკებები მოჰყვა. დამოუკიდებლობის გამოცხადების მცდელობის საპასუხოდ, სენატის თანხმობით, ესპანეთს ცენტრალურმა ხელისუფლებამ რეგიონზე პირდაპირი მმართველობა დაამყარა: გათავისუფლებულ იქნა თანამდებობიდან კატალონიის პრეზიდენტი და მთავრობა, დათხოვნილ იქნა პარლამენტი და დაინიშნა ვადამდელი არჩევნები.

დასკვნის მაგიერ

კატალონიური სეპარატიზმის წარმოშობის ისტორიული საფუძველი ესპანეთის ტახტის მემკვიდრეობისთვის ბრძოლას უკავშირდება. 1707-1716 წლებში ესპანეთის ბურბონი მეფის, ფელიპე V-ის მიერ გამოცემული ბრძანებებით არაგონის სამეფოს, მათ შორის კატალონიური საგრაფოების ყველა ინსტიტუცია გაუქმდა. კიდევ ერთი მიზეზი ესპანეთის სამოქალაქო ომისა (1936-39) და გენერალი ფრანსისკო ფრანკოს მმართველობის პერიოდში განხორციელებული ანტიკატალონიური ღონისძიებებია.

მიუხედავად ისტორიული საფუძვლისა, კატალონიურ სეპარატიზმზე ზეგავლენის ძირითადი ფაქტორი სწორედ ის პოლიტიკური ელიტაა, რომელიც 1980 წლის მერე მართავს ამ რეგიონს. ჟორდი პუჟოლი 23-წლიანი მმართველობის განმავლობაში ნაციონალისტურ პოლიტიკას ატარებდა. პუჟოლის პარტიის წევრი და იდეოლოგიური მემკვიდრე არტურ მასი რამდენიმე წელი ოპოზიციის სათავეში იყო, 2010 წელს კი პრეზიდენტი გახდა. პუჟოლის მსგავსად იგი სეპარატისტულ განწყობებს არ ამჟღავნებდა, თუმცა მოგვიანებით პოზიციები შეიცვალა. მისმა თანაპარტიელმა და პოლიტიკურმა მემკვიდრემ, კარლეს პუჩდემონმა, 2017 წელს ასევე რეფერენდუმი ჩაატარა, რასაც მისივე გადაწყვეტა მოჰყვა.

კატალონიური სეპარატიზმის ხანგრძლივი ისტორია გვასწავლის იმას, რომ პოლიტიკური ელიტების მიზანმიმართული, სწორად გათვლილი ნაბიჯებით შესაძლებელია გარკვეული წარმატების მიღწევა. აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ დემოკრატიულ წყობაზე გადასული ესპანეთის ცენტრალური ხელისუფლება მაქსიმალურად ცდილობდა დიქტატურის იარაღი ჩამოეშორებინა, რის გამოც ავტონომიური რეგიონების შიდა პოლიტიკური პროცესების გასაკონტროლებლად არ ეცალა. ერთის მხრივ ცენტრალური ხელისუფლების ნაკლებმა ჩარევამ, ერთგვარმა უყურადღებობამ, მეორე მხრივ კი ადგილობრივი, ძლიერი ხელისუფლების ხანგრძლივმა, ჭკვიანურმა პოლიტიკამ სეპარატიზმის არნახულ აღზევებას შეუწყო ხელი.

გამოყენებული ლიტერატურა

ინალიშვილი გიორგი, „სეპარატიზმი კატალონიაში: საფუძველი და მიზეზები“, სამაგისტრო ნაშრომი საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტისთვის (GIPA), 2018

Balfour, Sebastian. "A Brief History of Catalan Nationalism." *Foreign Affairs*. 2017. <https://www.foreignaffairs.com/articles/spain/2017-10-18/brief-history-catalan-nationalism>.

Carrera, Xavier Vilà. "THE DOMAIN OF SPAIN: How Likely Is Catalan Independence?" *World Affairs* 176, no. 5 (2014): 77-83. <http://www.jstor.org/stable/43555055>.

Ferrer, Ferran. "Languages, Minorities and Education in Spain: The Case of Catalonia." *Comparative Education* 36, no. 2 (2000): 187-97. <http://www.jstor.org/stable/3099867>.

Gies, David T. "A Country in Spain." *The Wilson Quarterly* (1976-)18, no. 1 (1994): 70-76. <http://www.jstor.org/stable/40258804>.

Huddleston, R. Joseph. "The Roots of the Catalan Independence Crisis." *Foreign Affairs*. 2017. <https://www.foreignaffairs.com/articles/spain/2017-10-30/roots-catalan-independence-crisis>.

Rosés, Joan R. "Why Isn't the Whole of Spain Industrialized? New Economic Geography and Early Industrialization, 1797-1910." *The Journal of Economic History* 63, no. 4 (2003): 995-1022. <http://www.jstor.org/stable/3132363>.

SILVESTRE, JAVIER. "Internal Migrations in Spain, 1877-1930." *European Review of Economic History* 9, no. 2 (2005): 233-65. <http://www.jstor.org/stable/41378422>.